

Osmanlı Devleti döneminde ekonominin kalbi olan **Kapalıçarşı ve Mısır Çarşısı** günümüzde de aynı önemini ve ihtişamını koruyor.

Nuruosmaniye, Mercan ve Beyazıt arasında yer alan, 64 cadde ve sokağı, iki bedesteni, 16 hanı, 22 kapısı ve yaklaşık 3600 dükkanı ile 45 bin metrekare kapalı alan üzerine kurulu, dünyanın en eski ve en büyük alışveriş merkezi Kapalıçarşı gün boyunca özellikle yabancı turistlerin ağırlıkta olduğu ortalama 300-500 bin kişi tarafından ziyaret ediliyor.

Fatih Sultan Mehmed'in inşaatını başlattığı 1461 yılı Kapalıçarşı'nın kuruluş yılı olarak kabul görmekle birlikte asıl büyük çarşı Kanuni Sultan Süleyman tarafından ahşap olarak inşa ettirildi. Çarşının çekirdeğini İç Bedesten (Cevahir Bedesteni) ile Yeni Bedesten (Sandal bedesteni) oluşturuyor.

Geçmişte 20'yi aşkın deprem ve yangın felaketine uğrayan Kapalıçarşı, 1894 depreminden sonra yapılan onarımla bugünkü halini aldı. Çarşı en son 1982 yılında restore edildi.

Meşrutiyet Dönemi'ne kadar lonca sisteminin işlerliğini koruduğu ve her türlü mesleğin usta-çırak ilişkisi ile öğrenildiği çarşıda, Meşrutiyet'ten sonra değişen şartlar sebebiyle lonca sistemi bozuldu ve ticaret zamanın şartlarına göre yeniden yapılandı.

Evliya Çelebi'nin Seyahatname'deki anlatımına göre, 17. yüzyılın ortalarına kadar 4399 dükkan, 2195 oda, 497 tane dolap denilen küçük dükkan, 2 lokanta , 12 hazine dairesi, bir cami, on mescit, bir hamam, 19 çeşme, sekiz tulumbalı kuyu, 24 han, bir mektep ve bir türbenin bulunduğu Kapalıçarşı'nın, 1894 yılındaki depremden sonra yapılan tadilatlarda bazı han ve sokakların çarşı dışına alınması nedeniyle günümüzdeki dükkan ve han sayıları azaldı.

▣ CADDE VE SOKAKLAR, İSİMLERİNİ MESLEKLERDEN ALIYOR

Kapalıçarşı'nın birçok sokağında bulunan dükkanlar zamanla fonksiyonlarını kaybetmeleri üzerine Akikçiler, Altıncılar, Kavaflar, Basmacılar, Kalpakçılar, Kuyumcular, Aynacılar, Fesçiler, Yağlıkçılar, Püskülcüler, Keseciler, Örucüler, varakçılar, Terziler, Tekkeçiler, Yorgancılar, Yağlıkçılar, Sahaflar, Zenneciler ve Okçular gibi meslek gurupları, günümüze sadece cadde ve sokak isimleri olarak geldi.

Çarşı esnafı arasındaki geçmişteki ilişki ve ticari ahlak ise günümüzde pek alışıla gelmemiş kuralların geçerli olduğu Kapalıçarşı'da ticari ahlak ve törelere saygı önemli yer tutuyor.

Satıcılar arasında rekabetin kesinlikle yasak olduğu çarşıda bir usta, tezgahını dükkanın önüne çıkarıp kalabalığa göstererek ürününü işlemez ve ürünlere devletin belirlediğinden daha yüksek bir fiyat konulmazdı. Çarşıdan elde edilen gelirler ise Ayasofya Külliyesi'nin ihtiyaçlarının karşılanmasında ve hayır işleri için harcanıyordu.

Bütün dükkanların genişliği aynı olacak şekilde inşa edilen Kapalıçarşı, kuşluk vakti, dua ile açılır, dua töreni adına 'duahan' denilen bölükbaşı tarafından yapılırdı. '

'Buyurun Duaya" nidası üzerine, çarşının ortasındaki muhafaza dolabının önünde toplanan esnaf ve ahali, devrin sultanı ve ordusunun selameti için, gelmiş ve geçmiş bölükbaşılarının ve esnafın ruhları için dua okurdu. Duanın ardından, bölükbaşı, tellalara hitaben; "Tavcılık yapılmayacak, mal kapatılmayacak, kefilsiz mal alınıp, satılmayacak" diye de nasihatte bulunurdu. Çarşıda alışveriş, kuşluktan ikindiye kadar yapılırken pahalı malların satışı ise, perşembe günleri gerçekleştiriliyordu.

DÜNYANIN EN ESKİ BANKASI VE EN BÜYÜK ALIŞVERİŞ MERKEZİ

Kapalıçarşı, ticari canlılığının yanı sıra dünyanın en eski bankası, en büyük ve en eski alışveriş merkezi olması özelliğini de taşıyor.

Çarşı esnafı, kendisine duyulan yüksek güven duygusu nedeniyle bir çeşit banka görevini de yerine getirir, vatandaşlar birikmiş paralarını esnaflara vererek işletirdi. Ayrıca, eski zengin ve tacirlerin mücevherleri, kıymetli altın, gümüş eşyaları bedestendeki kasalarda küçük bir ücret karşılığında saklanıyordu.

Bedestende dünyanın ve Devletin her tarafından toplanmış mücevherler, altınlar, silahlar, kıymetli kumaşlar, şallar, halılar ve her çeşit kıymetli eşya bulunurken, çarşı esnafı şehrin en zengin kişileri olarak kabul görürdü.

Çarşıda cuma günleri tatil yapılır ve içindeki mallar dürüstlüğünden emin olunan bekçiler tarafından korunuyordu. Devlet hazinesinin büyük kısmı da buralardaki kasalarda muhafaza ediliyordu.

DÜNYADAKİ ALTININ YÜZDE 60'I KAPALIÇARŞI'DA İŞLENİYOR

AA muhabirine açıklamalarda bulunan Kapalıçarşı Esnafları Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Hasan Fırat, Kapalıçarşı'nın ekonomideki belirleyici gücünün günümüzde de önemini koruduğunu kaydetti.

Dünya serbest altın borsası (ayaklı borsa) ve serbest piyasanın Kapalıçarşı'da doğduğunu ve kendi adıyla özdeşleştiğini belirten Fırat, dünyada ithal edilen altının yüzde 60'ının da Kapalıçarşı'da işlendikten sonra dışarıya çıktığını söyledi.

Fırat, her gün Anadolu'dan 2 ton hurda altının Kapalıçarşı'ya geldiğini ve tekrar işlendiğini ifade ederek, çarşıdaki günlük altın sirkülasyonunun 2 ton civarında olduğunu belirtti.

Ayaklı borsa denilen serbest altın borsasında ve esnaflar arasındaki alışverişlerde halen geçmişten gelen güvene dayalı sistemin işlediğini kaydeden Fırat, "Biz çek ve senetten, sözün daha çok geçerli olduğu sistemi bugünde devam ettiriyoruz" dedi.

Kapalıçarşı'da Fırat, 1100 kuyumcu, 500 halıcı, 250 derici, 300 tekstil, 93 yiyecek içecek dükkanı ile çok sayıda hediyelik eşya dükkanını faaliyette bulunduğunu bilgisini veren Fırat, çarşığı ziyarete gelen bir kişinin bir gününü rahatlıkla burada geçirebileceğini söyledi.

Fırat, İstanbul'a gelen turistlerin yüzde 70'inin Kapalıçarşı'ya uğradığını belirterek, günlük ziyaretçilerin yüzde 60'ını yabancı turistlerin oluşturduğuna dikkat çekti.

Çarşıda ziyaretçi sayısının fazlalığı nedeniyle tuvalet ve otopark sıkıntısını çekildiğini anlatan Fırat, çalışma saatlerinin akşam saat 22.00'ye kadar uzatılmasının yararlı olacağını ifade etti.

Dünyanın halen en eski ve en büyük çarşısına başkanlık yapmanın zor, ancak bir o kadar da gurur verici olduğunu belirten Fırat, Kapalıçarşı'nın dünyaya tanıtılması amacıyla belgesel çekimleri yaptıklarını ve uluslararası turizm fuarlarına katıldıklarını kaydetti.

Kapalıçarşı'da halıdan deriye, gümüş, altın, tekstil ürünlerinden, hediyelik eşyaya, mermer, çanta, kilim ve kumaş'a kadar 97 kalem ürünün satışının yapıldığını vurgulayan Fırat, çarşının pazar günleri, milli bayramlar ve 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı dışında her gün açık olduğunu belirtti.

Yabancı seyyahların kitaplarında ve ressamların tablolarında, şiirlere konu olan Kapalıçarşı'nın esnafı, sağlık ünitesi, postanesi, banka şubeleri, özel itfaiye teşkilatı, polis karakolu, özel güvenlik teşkilatı, kahvehane ve restoranlarıyla, içinde sakladığı tarih ve kültür hazineleri ile yeni konuklarını misafir etmeyi beklediğini sözlerine ekledi.

MISIR ÇARŞISI

İstanbul'un en eski ve önemli çarşılarından biri olan Eminönü'nde Valide Turhan Sultan Camisi (Yeni Cami)'nin vakıf eseri olarak inşa edilen ve Çiçek Pazarı'nın yanında yer alan Mısır Çarşısı da yüz ölçümü bakımından Kapalıçarşı'dan daha küçük olmakla birlikte, özellikle yabancı turistlerin uğramadan geçemediği, şehrin ilgi odağı mekanlarından biri olarak geçmişteki canlılığını bugün de sürdürüyor.

Yeni Cami'nin yapılışı sırasında gelir getirmek amacı ile Safiye sultan tarafından 1597 yılında yapımına başlanan Mısır Çarşısı ancak uzun bir duraklamadan sonra 1660 yılında Hatice Turhan Sultan tarafından mimar Mustafa Ağa'ya tamamlatıldı.

Daha önceleri Valide Çarşısı, Yeni Çarşı olarak anılan çarşı, Kahire'den alınan vergilerle yapılmış olması ve burada satılan baharatların bu ülkeden gelmiş olması nedeniyle 18. yüzyıldan sonra Mısır Çarşısı olarak söylene geldi.

Toplam 6 kapısı bulunan çarşının 3 kapısı aktarlara, 3 kapısı da pamukçulara ayrıldı. İki katlı bir plana sahip Haseki Kapısı'nın üst katı, uzun zaman esnafla halk arasındaki ve çarşı esnafının kendi aralarındaki sorunların giderildiği mahkeme bölümleri olarak kullanıldı.

"L" şeklindeki bir yapıya sahip Çarşı'nın uzun ve kısa kollarının birleştiği "dua meydanı" olarak anılan alanda bir ezan köşkü yer alıyor. Parmaklıklı bir balkon şeklinde planlanan bu bölümde, bir 'duahan' dua ederek ve hayırlı işler dileğinde bulunurdu.

Tarihi boyunca her derde deva olduğu kabul edilen kurutulmuş bitkilerin, çeşit çeşit otların ve yüzlerce tür baharatın bulunduğu dev bir pazar olan Mısır Çarşısı'nda, kuyumcudan, aktarlara, baharatçılardan gıdaya, tekstil ve hediyelik eşyaya kadar 100'e yakın dükkan günümüzde faaliyetini sürdürüyor.

1691 ve 1940 yıllarında iki büyük yangın atlatan ve önemli ölçüde hasar gören çarşı, son şeklini 1940-1943 yılları arasında İstanbul Belediyesi tarafından yapılan restorasyonla aldı. Vakıflar Genel Müdürlüğü, 350 yıllık çarşının restorasyonu için geçtiğimiz yıl bir proje başlattı.

RAMAZAN ALIŞVERİŞLERİ

Mısır Çarşısı Esnafları Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Çetin Palancı, her yıl Ramazan ayının gelişine haftalar kala çarşıda bir alışveriş yoğunluğunun yaşandığına dikkat çekerek, şehrin çeşitli semtlerinden gelen vatandaşların iftariyelik ve hoşafliklarını buradan temin ettiğini söyledi.

Palancı, haftanın 7 günü saat 19.00'a kadar açık olan çarşığı günde yaklaşık 25 bin kişinin ziyaret ettiğini kaydetti.

Bu yıl Ramazan ayında Çarşı'da, İran hurması 5, Tunus hurması 7, Kudüs hurması 20-40, Medine hurması 20, Acve adı verilen Hazreti Muhammed'in kendi eliyle diktiği hurması ise 100 liradan satılıyor.

Sahur için en fazla ilgi gören gıda maddelerinden Erzurum Çeçil peynirinin kilogram fiyatı 10 lira, yayla kaşarı 7, eski kaşar 13-20 lira, beyaz peynir 10.5-13.5 lira, zeytin 6-13 liraya kadar çıkıyor.

Çarşıdaki sucuk fiyatları kullanılan malzemeye göre 30 ile 40 lira arasında değişirken 50-80, kavurma ise 42-46 lira fiyatlarla müşterilere satılıyor.

Hoşaflıkta kullanılan kayısının fiyatı 12 ile 25 lira arasında değişirken, vişne kurusu 10-15 lira, yaprak kayısı 16 lira erik 12 liradan satışa sunuluyor.

Çarşıda büyük yer tutan kuruyemiş dükkanlarında ise yeni mahsul fındık 24 liradan 30 liraya kadar çıkarken, badem 23 lira, çekirdeksiz kuru üzüm 12 lira, Siirt fıstığı 28 ve Antep fıstığı 26 liradan müşterilere sunuluyor.

Baharatçı dükkanlarında ise kırmızı biber 25, acı kırmızı biber 20, nane 25, tatlı toz biber 20, ihlamur 50, kuşburnu 30, elma çayı 30 liraya satılıyor. AA